

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Ekeskogs kyrkas klockstapel, Töreboda kommun, Västergötland

Linderson, Hans

2022

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Linderson, H. (2022). *Dendrokronologisk analys av Ekeskogs kyrkas klockstapel, Töreboda kommun, Västergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2022:101). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

11 December 2022

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2022:101

Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV EKESKOG KYRKAS KLOCKSTAPEL TÖREBODA KOMMUN, VÄSTERGÖTLAND

Uppdragsgivare: Hallgren Hantverk, Kärleksstigen 1, 546 30 Karlsborg (kontaktperson Matias H. 0704-224377) org nr 720505 5994

Område: Norra Västergötland **Prov nr:** 16216-16229 **Antal Borrprov:** 14

Dendrokronologiskt objekt: Klockstapel

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; Beskrivning enligt Hallbergs noteringar	Trädslag	Antal år (1 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Kommentarer (Mer vågad datering inom parantes)
16221	1	Tall	146	Sp 67, W	1795	V 1795/96	
16222	2	Tall	180	Sp 79, W	Ej datering		
16223	3	Tall	72	Sp 46, W	1796	V 1796/97	
16224	4	Tall	49;2	Sp 40, W	1790	V 1790/91	
16225	5	Tall	59;2	Sp 38, W	1790	V 1790/91	
16226	6	Tall	123+ew	Sp 60, W	1794	Juli 1795	
16227	7	Tall	132	Sp 52, W	1795	V 1795/96	
16228	8	Tall	79	Sp 13, Ej W	1230	1260-1270	
16229	9	Tall	86	Sp 2, Ej W	1216	1261-1271	
16216	10	Tall	170	Sp 77 W	(1571)		(V 1571/72)
16217	11	Tall	104	Sp 30+ngr, Ej W	1229	1230-1249	Fällår baserat på lab +fält obs
16218	12	Tall	80;3+ c10	Ej W	1214+c10	1230-1249	Fällår baserat på lab +fält obs
16219	13	Tall	58	Sp35, Ej W	Ej datering		
16220	14	Ek	104;2	Nära Sp, Ej W	1241	1251-1268	Hakarps K:a provenins

Osäkra uppgifter inom parantes, vilka kan exkluderas i en sammanställning.

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Klockstapelns 1200-talsdel, Prov 8-14

Förefaller ha två eller tre generationer av virkesfällningar. Den äldsta, där virket är avverkat någon gång under åren **1230-1249** (en mer vågad bedömning föreslå 1234-1244) observationen om splint är otvetydig så bedömningen är mest baserad på fältobservationer (Hallberg & Gullbrandsson).

Den yngre dateras sammanvägt till **1261-1270**. Ek-provet, 14, kan ha några cellager med splint, vilket även uttrycks i fältobservationen. Då skulle eken vara avverkad 1251-1268, vilket jag bedömer som det mest sannolika. Möjligen måste man addera några år. Proveniensen för eken är samma som golvunderlaget i koret på Hakarps kyrka, vars proveniens innefattar Västergötland men mer sannolikt Jönköpings län. Furuvirket har en lokal proveniens.

Prov 10 är inte säkert daterad. Jag var särskilt ombedd att granska detta dendrokronologiskt avvikande prov eftersom det uppvisade vankant och skulle därmed ge en "spetsig datering". Trädet

har en helt avvikande ålder och/eller ståndort i förhållande till övriga prov. Ståndorten är instabil eller nära grundvattenytan. Jag har därför valt ut de minst störda delarna av tidsserien. Resultatet pekar på en tydlig avvikelse från den ursprungliga hypotesen, så att avverkningen skulle vara vinterhalvåret 1571/72. Relativt lokal proveniens.

Klockstapelns yngre undersökta material, prov 1-7

Virket är avverkat på **1790-talet** i två skilda perioder, dels **vinterhalvåret 1790/91** och dels från juli **1795 till vinterhalvåret 1796/97**. Relativt lokal proveniens, Torpa stenhus yngre delar daterar bäst. Enligt arkiv, kronoparken Fägrems i Töreboda.

Beskrivning av tabellen ovan

"Dendroidentitetsnummer", är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

"Antal år", årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med "+n".

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen "ew" eller "lw" dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

"splint, vankant, bark" indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). "nära vankant" uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten ("ej sp") anges en så kallad "efterdatering" (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

"Datering av yttersta årsring i provet", är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges "ej datering". Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

"Beräknat fällningsår" här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av provena. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891